

[ΑΠΟΨΕΙΣ](#)

Με κίνητρο την εκδίκηση

Παντελής Καψής

«Μια μέρα όταν γεράσω κι έχουν μεγαλώσει τα παιδιά μου θα έρθω εδώ να ζήσω σαν τον μοναχό. Μέχρι τότε όμως να δω που θα βρίσκω να τα ταΐζω. Έρχονται μέρες που θέλω να πεθάνω. Πες μου κουμπάρε θα γίνει πόλεμος; Μακάρι να γινόταν».

Ο κουμπάρος είναι ο Kevin Andrews, συγγραφέας του βιβλίου «Η πτήση του Ίκαρου» το οποίο, επιτέλους, εκδόθηκε και στα Ελληνικά. Γραμμένο στη δεκαετία του 50 είναι μια μοναδική αποτύπωση της Ελλάδας στην διάρκεια και αμέσως μετά τον εμφύλιο. Ο Andrews, στην αρχή ως φοιτητής και στη συνέχεια έχοντας αναλάβει να γράψει μια μελέτη για τα μεσαιωνικά κάστρα της χώρας, ταξιδεύει στην Ελληνική επαρχία και καταγράφει την εμπειρία του. Γράφει για τον τόπο, κυρίως όμως γράφει για τους ανθρώπους. Για τις συνθήκες

εξαθλίωσης μέσα στις οποίες ζουν αλλά και για το τι πιστεύουν, πώς προσλαμβάνουν τον εμφύλιο πόλεμο ή τον ρόλο των ξένων δυνάμεων, τι είναι εκείνο τελικά που τους κάνει να πάνε με την μια ή την άλλη πλευρά. Προσωπικές ιστορίες που διατηρούν απόφια την αξία τους πέρα από κάποιες αμφισβητούμενες ερμηνείες των γεγονότων που σποραδικά επιχειρεί ο συγγραφέας..

Οι θετικοί ήρωες είναι μετρημένοι στα δάχτυλα του ενός χεριού. Όλοι σχεδόν παρακινούνται από το προσωπικό συμφέρον ή συχνότερα από καταπιεσμένα μίσση και παλιές αντιδικίες. Μια κοινωνία της εκδίκησης. Ο Andrews ωστόσο πλησιάζει με ευαισθησία και ανθρωπιά ακόμα και τους πιο σκληρούς, καταφέρνοντας να δει και να αναδείξει πλευρές τους που ένας Έλληνας δύσκολα θα μπορούσε να το κάνει. Βοηθάει το ότι είναι Αμερικανός. Του ανοίγονται πιο εύκολα και μοιράζονται μαζί του τα ελάχιστα υπάρχοντά τους με μια φυσικότητα που τον εκπλήσσει και τον συγκινεί. Συχνά τον βάζουν να κοιμηθεί στο μοναδικό κρεβάτι του σπιτιού και οι ίδιοι κοιμούνται στο πάτωμα, από πατημένο χώμα βέβαια. Απορούν που γυρνάει μόνος του με τα πόδια, οι αρχές, η χωροφυλακή και ο στρατός τον αντιμετωπίζουν με καχυποψία αλλά βέβαια η αμερικανική εθνικότητα αποτελεί τελικά το καλύτερο διαβατήριο. Άλλοτε πάλι του ζητάνε χάρες, φαντάζονται ότι ένας αμερικανός μπορεί να κάνει τα πάντα: να βρει δουλειά στο παιδί τους ακόμα και να σταματήσει δικαστικές διώξεις.

Ο κουμπάρος του Andrews, ο Αντώνης, είναι ένας βοσκός στα Γεράνεια που έχει χάσει το δικό του κοπάδι και ζει μαζεύοντας ρετσίνι και βόσκοντας τα πρόβατα του πατέρα του. Φιλοξενήθηκε στο μαντρί τους σε μια από τις εξορμήσεις του και δέχτηκε να βαφτίσει το παιδί του κάτι που θεωρήθηκε μεγάλη τιμή και μεγάλη τύχη από όλο το περιβάλλον του Αντώνη.

Είναι μια από τις πολλές προσωπικές ιστορίες του βιβλίου. Από τις πιο ενδιαφέρουσες το συναπάντημα του με τον Κωνσταντή, ένα από τα ηγετικά στελέχη των ταγμάτων ασφαλείας στον Μυστρά. Ο ίδιος καυχιέται ότι έχει σκοτώσει με τα ίδια του τα χέρια πάνω από 500 αντάρτες. Στα τάγματα ασφαλείας όμως μπήκε από μια συγκυρία της τύχης. «Η αλήθεια είναι πως, στην αρχή, ο ΕΛΑΣ ήταν η μόνη οργάνωση που πολεμούσε τους Γερμανούς, θάμπαινε κι ο Κωνσταντής, μόλις γύρισε από την Αλβανία» εκμυστηρεύεται η γυναίκα του. Είχε ήδη μπει ο ένας αδελφός του ο οποίος όμως, μόλις κατάλαβε ότι κυριαρχούν οι κομμουνιστές αποχώρησε. Αυτό δεν του το συγχώρεσαν, ορκίστηκαν εκδίκηση και μια μέρα «ένας από το δίπλα χωριό που ήταν με τον ΕΛΑΣ» έστησε ενέδρα στον άλλο αδελφό και τον σκότωσε. «Έτσι μπήκε στα τάγματα κι όχι στον ΕΛΑΣ, κι από τότε κυνηγάει τους κομμουνιστές».

Στον αντίποδα είναι ο παπά Σταύρος. Είχε χάσει τα δύο του παιδιά που ήταν στον ΕΛΑΣ «οι συγχωριανοί μου τους προδώσανε» και οι

ταγματασφαλίτες είχαν σκοτώσει την κόρη του και το μικρό της παιδί κι είχαν κάψει το σπίτι του. Κι όμως αυτός τους είχε συγχωρέσει. «Ξέρεις τίποτα δεν μένει κρυφό στο χωριό. Κάθε μέρα τους βλέπει, κάθεται μαζί τους στην ταβέρνα, το πρωί λένε καλημέρα, αστειεύονται» λέει στον Andrews ο γιος του. Πώς αντέχει, ρωτάει, για να πάρει την απάντηση «ο άνθρωπος είναι πιο σκληρός κι από άγριο θηρίο».

Αυτή η αγριάδα της εποχής, η αγριάδα του εμφυλίου αλλά και η σκληρότητα της Ελληνικής οικογένειας, αδέρφια τσακωμένα, γονείς και παιδιά σε μόνιμο ανταγωνισμό, είναι αυτό που μένει από το βιβλίο. Κάθε τόσο ωστόσο μέσα στα ερείπια ανθίζει κι ένα λουλούδι. Όπως με την χήρα από τον Μελιγαλά, κρύβει την νιότη της στα μαύρα και γυρνάει από χωριό σε χωριό ζητιανεύοντας. Το σπίτι της κήκε και ο άντρας της σκοτώθηκε στη γνωστή σφαγή. Έχει μαζί της το παιδί της κι ένα ακόμα ορφανό που το πήρε και το προσέχει, δεν του είχε απομείνει κανένας στον κόσμο, εξηγεί. Συναντά τον Andrews και η πρώτη ερώτηση που του κάνει είναι πώς πάνε στον Μυστρά, «γυρνάμε που γυρνάμε, καλό είναι το παιδί να βλέπει τέτοια μέρη». Ή πάλι η Αθηναία που συναντά στο τρένο. «Επιστρέφω από ένα χωριό κοντά στα ελληνοσερβικά σύνορα όπου μιλούν σλαβομακεδονικά, του λέει. Πίστευα ότι θα είχε ενδιαφέρον να δω πώς ζουν οι άνθρωποι σε μια περιοχή που γνωρίζουμε ελάχιστα στην Αθήνα... Στο σπίτι όπου με φιλοξενούσαν έτρωγαν χαρούπια κι αγριόχορτα-οτιδήποτε εκτός από γρασίδι. Μου παραχώρησαν για να κοιμάμαι το μοναδικό τους κρεβάτι, επειδή ήμουν ξένη, και πήγαιναν στην άκρη του κόσμου για να μου βρουν φαγητό. Δεν δέχονταν χρήματα. Πώς να ανταποδώσει κανείς σε αυτούς τους ανθρώπους. Αποφάσισα λοιπόν να πάρω μαζί μου στην Αθήνα μια από τις κόρες τους- να τη γλυτώσω από μια ζωή χωρίς ελπίδα. Οι γονείς της ούτε να το ακούσουν δεν ήθελαν, όμως χθες το βράδυ τους έπεισα».

Ιστορίες γεμάτες τέτοια διαμαντάκια συνθέτουν τελικά ένα βιβλίο που μας βοηθά να καταλάβουμε λίγο καλύτερα την ιστορία μας και τον εαυτό μας. Να βάλουμε πίσω - ή μήπως μπροστά;- από τα γεγονότα τους ανθρώπους που τα έζησαν, να καταλάβουμε την τραγικότητα της εποχής πέρα από μεγαλοστομίες και άσκοπους ηρωισμούς.

ΥΓ. Τον Kevin Andrews είχα την τύχη να τον συναντήσω στην δεκαετία του 70. Ήξερα γι αυτόν ότι είχε παραιτηθεί από την αμερικανική υπηκοότητα διαμαρτυρούμενος για την χούντα. Είχα διαβάσει και το βιβλίο του και μου ήταν ακατανόητο γιατί δεν είχε ήδη μεταφραστεί, το βάζω στο ίδιο επίπεδο με τα βιβλία του Patrick Leigh Fermor. Είχα την κρυφή ελπίδα λοιπόν να το μεταφράσω, κι ένα βράδυ, με τον αδελφό μου, τον επισκεφτήκαμε στο σπίτι του στο Μετσ. Ήταν το πιο απλό και φτωχικό σπίτι που μπορούσε κανείς να φανταστεί, αρκεί να πω ότι το πάτωμα ήταν πατημένο χώμα, στον τοίχο κρεμόταν μια κάπα

βοσκού με κουκούλα, την είχε ζητήσει από τον κουμπάρο του. Τελικά το σχέδιο μου, με δική μου ευθύνη, δεν προχώρησε. Αρκετά χρόνια αργότερα, ο αδελφός μου κολυμπούσε στην παραλία Μελιδόνη στα Κύθηρα όταν πλησίασε μια ψαρόβαρκα που έσερνε κάτι. Ήταν η σωρός του Kevin Andrews, είχε πεθάνει καθώς προσπαθούσε να πάει κολυμπώντας στην βραχονησίδα Αυγό, δύο περίπου μίλια ανοιχτά από το λιμάνι. Μου φάνηκε ένας θάνατος που ταίριαζε απόλυτα στον ανήσυχο χαρακτήρα του και στην αγάπη του για περιπέτεια.

<https://www.reader.gr/news/apopseis/me-kinitro-tin-ekdikisi>